

DİL ÂFETLERİ

İmam Birgivi'nin "Tarikat-ı Muhammediye" isimli kitabının ilgili bölümünden alınmıştır. Parantez içindeki (*Italic*) yazılar , açıklama amaçlı olarak tarafımdan ilave edilmiştir. **R.A**

İMAM BİRGİVÎ HAKKINDA KISA BİLGİ

Osmanlı dönemi âlimlerindedir. Doğum : 1521, Balıkesir ; Vefat : 1573, Birgi . Kabri Aydın'ın Birgi kasabasında. İlimdeki yüksek derecesinden dolayı İmam Birgivi ismiyle meşhur olmuştur. Daha fazla bilgi için :

<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com/Islam-Alimleri-Ansiklopedisi/Detay/BIRGIVI/3255>
<http://www.islamveihsan.com/imam-birgivi-kimdir.html>

BİRİNCİ BAHİS

Bu bölümde altmış adet dil âfetinden bahsedilmektedir.

Dil âfetlerinin birincisi kelime-i küfürdür. Bilerek söylenen bir küfür sözü kişiyi dinden çıkarır. Böyle bir kişinin bütün amelleri boşa çıkar, nikahı da bozulur. Söylediği sözden rücu edip (*geri dönüp*) tevbe etmesi lazımdır. Yoksa kâfir olarak kalır.

İkincisi : İçinde küfür korkusu olan şeydir. Aynı şekilde tevbe ve nikahın yenilenmesi ile emrolunur.

Üçüncüsü : Hatâ yollu küfür sözü söylemektir . (Mesela, Allah göktedir, demek suretiyle O'na mekan isnad etmek) . Bunun hükmü , yalnız tevbe ve istiğfar ile emrolunur.

Bu üç hususun geniş açıklaması fıkıh kitaplarında mevcuttur. Her müslüman hangi sözlerin kendini küfre düşürebileceğini mutlaka öğrenmelidir, yoksa bütün amellerinin boşa çıkma tehlikesi mevcuttur.

Dördüncüsü yalandır. Birkaç yer haricinde, kasden yalan söylemek haramdır. Yalancılık , yani yalan söylemeyi huy haline getirmek münafıkların vasfıdır. Cenab- ı Hak yalancılar hakkında buyuruyor ki :

" Söylemekte oldukları yalanlar nedeniyle onlara acıklı azab vardır " (*Bakara suresi, 10*).

Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi vesellem yalancılık hakkında şöyle buyurmuştur :

"Mümin her türlü huy üzere yaratılır. Ancak hıyânet ile yalancılık değil"

(*Ebü 'Umâme radiyallahu anhi'dan, İmam Ahmed*)

Yâni bir müminde yaratılışı gereği, ör. korkaklık gibi bazı istenmeyen huylar olabilir. Ancak bir mümin asla hâin ve yalancı olamaz, demektir. Hazret-i Âişe radiyallahu anha diyor ki: "Resûlullah (a.s) Efendimiz yanında halkın en sevilmeyeni yalancı olanıydı. Birisinin yalan söylediğine muttali olmaya dursun, tevbe ettiğini öğreninceye kadar onu kalbinden çıkarırdı "

Yalan söyleyen kişiden çıkan (mânevi) kötü kokular nedeniyle melekler ondan kaçarlar.

Tirmizi'nin İbni Ömer r.anh'dan rivayet ettiğine göre Efendimiz aleyhisselam şöyle buyurdu :

“Kul yalan söylediği zaman , kendisinden gelen fena kokudan dolayı melek ondan bir mil uzaklaşır”

Yalan, ancak üç yerde câizdir. Tirmizi'nin Esmâ binti Yezid radiyallahu anha'dan yaptığı rivayette Peygamber Efendimiz s.av şöyle buyurmuşlardır: “ Yalan üç yerde helal olur:

1. Erkeğin karısını hoşnud etmesi için yalan söylemesi
2. Harpte yalan söylemek (Çünkü harp hiledir)
3. İki müslümanın arasını bulmak için yalan söylemek “

Ebû Dâvud'un Ümmü Gülsüm radiyallahu anha'dan fazla olarak yaptığı rivayette :

“Kadın (kocasıyla iyi geçinmek için) ona yalan söyleyebilir. Bir de zâlimin zulmünü def' etmek ve bir hakkı ihyâ etmek için .. “

Yalan çeşitlerinden biri de her duyduğunu söylemektir (*İnternette gördüğü bir haberi - doğruluğunu araştırmadan - başkalarına iletmek herhalde bu kategoriye girmektedir*). Efendimiz aleyhisselam buyurdular ki : “Her duyduğunu haber vermek kişiye günah olarak kâfidir” (*Müslim, Ebû Hureyre r. anı'dan*)

Yalanın en kötüsü ise iftiradır. İftiranın en kötüsü ise Allah ve Resulüne iftirada bulunmaktır : **“Allaha karşı yalan düzenden , yahut kendisine hak gelince onu yalan sayandan daha zâlim kimdir ? Kâfirlere cehennemde barınacak yer mi yok ? ”** (*Ankebut suresi, 68*)

Yalan'ın karşıtı, sıdk (doğruluk) dır. Buhari ve Müslim'in İbn-i Mesud radiyallahu anı'dan yaptıkları rivayette Resûlullah s.av Efendimiz şöyle buyurmuşlardır:

“Şüphe yok ki, doğruluk iyiliğe (geniş hayre) ulaştırır; iyilik de cennete yol açar. Kişi doğru söyleye söyleye Allah katında “ Sıddık” (çok doğru) yazılır. Yalan ise fücür'a (şer ve kötülöklere) ulaştırır; fücür da cehenneme yol açar. Kişi yalan söyleye söyleye Allah katında “Kezzâb” (çok yalancı) yazılır “ .

“ Allah haddi aşan , çok yalancı kimseyi (kezzâbı) doğru yola erdştirmez” (*Mümin suresi, 28*)

Beşincisi ta'riddir. Sözdən anlaşılan zâhiri mananın gayrını irade etmek demektir. Ta'rid in lügat anlamı kovan, uzaklaştıran veya kaçan demektir. Ulema, ihtiyaç ânında ta'rid'in câiz olduğunu , ihtiyaç hissedilmeyen yerde ise mekruh olduğunu söylemişlerdir. Sözü ümit ve reca ile , yani inşallah, maşallah, umulur şeklinde bağlamanın da bir nevi ta'rid olduğu söylenmiştir.

Dil âfetlerin altıncısı, gıybettir. Tanıdık müslüman kardeşin kötülüklerini ikinci şahsa anlatmak, onu gıyabında çekiştirmektir. Allah Teâlâ gıybet etmeyi ölü eti yemeğe benzetmektedir :

“Bazınız bazınızı gıybet etmesin. Sizden herhangi biriniz ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanırmı ? ” (*Hucurat suresi, ayet 12*)

Ebû Dâvud'un Enes bin Mâlik'den yaptığı rivayette, Resûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurmuşlardır :

“ Rabbim bana Mîr'ac yaptırdığında bir kavme uğradım . Bakırdan tırnakları vardı, onunla yüzlerini tırmıyorlardı. “ Bunlar kimlerdir, ya Cibril ! “ dedim. Bunlar insanların etlerini yiyen (gıybet eden) , namuslarını lekeleyen kimselerdir “ diye cevap verdi.

Müslim'in Ebû Hureyre radiyallahu anı'dan yaptığı rivayette, Peygamber Efendimiz s.av bir gün ashâba :

--Gıybet nedir bilirmisiniz ? diye sordular. Ashâb-ı kiram:
--Allah ve Resulü daha iyi bilir , diye cevap verdiler. Peygamber Efendimiz :
--Müslüman kardeşini hoşlanmayacağı şeyle (gıyabında) anmandır, buyurdular.
--Kardeşimde mevcut bir şeyden bahsetmem de gıybet olurmu ?, diye sorulduğunda
--Evet, onda mevcut bir şeyi anarsan o gıybet olur, olmayacak bir şeyi söyleyecek olursan, ona iftira etmiş olursun, buyurdular.

Fıkıh kitaplarında yazdığına göre, namaz kıldığı ve oruç tuttuğu halde eliyle diliyle halka zarar veren bir kimsenin bu kötü huyunu anlatmak gıybet sayılmaz. Zamanın hükümdarı, halkı böylesinin zararından sakındırmak için kötü ahlakını haber verecek olursa, günahkâr olmaz. Bunun gibi hayâsızlık ve zulmü açıktan açığa işleyen bir kimsenin bu hallerini söylemek, anlatmak da gıybet sayılmaz. Peygamber Efendimiz buyurdular ki:
“ Hayâ perdesini atanın (mevcut hayâsızlığını anlatmak) gıybet sayılmaz”
(Ebû Şeyh, Enes bin Mâlik r.anh'dan)

Kişi gıybet yapmaktan kendini koruyamazsa tevbe etmeli ve gıybet ettiği kişi içinde istiğfar talep etmelidir. Şayet yanında başkalarının gıybeti yapıyorsa, buna mâni olmalıdır. Ebû Şeyh'in Enes bin Mâlik'den yaptığı rivayette şöyle buyurulmuştur :
“Yanında müslüman kardeşi gıybet edilen (çekiştirilen) kimse gücü yettiği halde ona yardım etmezse (gıybete mâni olmazsa) , onun günahı dünyada da, âhirette de ona ulaşır “

Ebû Şeyh'in Ebû Derdâ radiyallahu anh'dan yaptığı rivayette aleyhisselatu vesselam Efendimiz şöyle buyurmuşlardır :
“Kim müslüman kardeşinin namus ve şerefine (dokunan, onu haleldar edecek olan şeyleri) def edecek olursa Allah Teâlâ kıyâmet günü cehennem azâbını ondan savacaktır “ . Bundan sonra Peygamber Efendimiz “ **Müminlere yardım etmek üzerimize hakdır**” ayetini okudu.

Dil âfetlerinin yedincisi nemîmedir. Nemîme, açılması nâhoş olan şeyleri açmak, başkasının gizli hâlini ortaya koymak demektir. Ama çoğu kez nâhoş sözleri , hakkında söylenen kimseye nakletmek mânasında kullanılır. Türkçemizde buna “ kovuculuk” (dedikoducu, arabozucu) denilir. Bütün çeşitleriyle haramdır. Ancak hakkında söylenen nâhoş sözde bir zarar bulunur ve karşıdaki de onu bilmiyorsa, o zaman o sözü ona bildirmek vacip olur. Kalem suresi 11.inci ayetinde nemîme kınanmıştır. Buhari ve Müslim , Hz. Huzeyfe radiyallahu anh'mın Resûlullah sallallahu aleyhi vesellem'den şöyle duyduğunu rivayet etmişlerdir :
“Laf götürüp getirmek suretiyle kovuculuk yapan kimse Cennete giremez”
Muaz bin Cebel radiyallahu anah'dan yapılan rivayette ise:
“ Kovuculuk yapanlar kıyamet günü maymun suretinde haşrolunurlar” buyurulmuştur.

Dil âfetlerinin sekizincisi, istihza (yüze karşı (göz, kaş ve el işaretleriyle) eğlenmek)tir. Bu küçümsemeyi, aşağı görmeyi ifade eder, bu bakımdan haramdır. Hucûrat suresi 11.inci ayeti ve hadis-i şeriflerle haram kılınmıştır.

Dil âfetlerinin dokuzuncusu, lânetlemektir. Lânetlemek, Allah'ın rahmetinden kovmak ve uzaklaştırmak, demektir. Bir müslümanı lânetlemek câiz değildir. Buhari ve Müslim'in Dahhak radiyallahu anh'dan yaptıkları rivayette Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi vesellem “Mümine lânet okumak onu öldürmek gibidir “ buyurmuşlardır. Yine : “ Mümin sövüp yerici, lânet edici, hayâsızca konuşucu ve edepsiz değildir “ (Tirmizi, İbn-i Mesud r.anh'dan) buyurmuşlardır.

Ancak küfür üzerine öldüğü sâbit olursa(Ebû Cehil gibi) , o zaman câizdir. Keza, (zâlim ve kâfirler gibi lânete müstehak olmuş kimseleri) umumi vasıflarla tel'in etmek câizdir. Yine, hadis-i şeriflerde rüşvet veren ve alanlar, fâiz yiyenler, içkiden elde ettiği parayı yiyenler, kefen soyucular, zekat vermeyenler gibi belli sınıf insanlar lânete uğramışlardır.

Ebû Dâvud'un Ebû Derdâ radiyallahu anh'dan yaptığı rivayette ise Peygamber Efendimiz s.av şöyle buyurmuşlardır :

“Kul bir şeye lânet ettiği zaman o lânet göğe yükselir, fakat göklerin kapıları ona kapatılır ; tekrar yere inmek ister ama yerin kapıları da ona kapatılır. Bunun üzerine sağa sola sapmaya başlar, bir merci bulamayınca lânet edilene döner ; eğer o bu lânete müstehaksa. . Değilse, lânet edene döner “

(Çörülüyor ki lânet okumak son derece tehlikelidir, çünkü lânet kişinin kendisine dönebilir. Son zamanlarda bazı Tv dizilerinde “ lânet olsun” sözünün çok sık kullanıldığına tanık oluyoruz. Batı'dan bize sirayet eden bu çirkin âdete hemen son verilmelidir).

Dil âfetlerinin onuncusu , sövmek (dil ile yermek) tir. Buhari ve Müslim'in İbn-i Mesud (r.a) yaptıkları rivayette Resûlullah S.av buyurdular ki:

“Müslümanı sövüp yermek, fisk-u fücurdur. Onunla savaşmak küfürdür “

(Bazen sokaklarda görüyoruz, ufak bir meseleden dolayı iki kişi birbirlerine sövüp küfretmeye başlıyorlar. Bu cehâletten kaynaklanmaktadır). Bir mümine sövüp saymak, helâk olmanın eşiğine gelmek gibidir. Müslim'in ,

Ebû Hureyre r.anh'dan yaptığı rivayette, Peygamber Efendimiz s.av buyurdular ki :

“Sövüşenlerin sözlerinden doğan günah ilk sövenin üzerinedir, mazlum sövmekte haddi aşincaya kadar. (o zaman ikisi de günahta müşterektirler) .

Dolayısıyla, kötü bir söze muhatap olunca yapılacak en doğru iş o kişiye cevap vermeyip oradan uzaklaşmaktır :

“ Rahmân'ın (has) kulları onlardır ki, yeryüzünde tevazu ile yürürler ve kendini bilmez kimseler onlara laf attığında “selam” der geçerler ” *(Furkan suresi, ayet 63)*

Dil âfetlerinin on birincisi müstehcen sözdür. Açık bir ifadeyle bir takım müstehcen ve edep dışı tâbirler kullanmak , mesela utanç yerleriyle, insan pisliği ile ilgili sözler söylemek bu kabildendir.

“Allah kötü sözün açıkça söylenmesini sevmez ” *(Nisa suresi, ayet 146)*

âyet-i kerîmesi sadece müstehcen sözler için değil, sövmek, yalan, v.b her türlü kötü söz için bir müslümana rehber olmalıdır.

İmam Buhari'nin “Edebü'l Müfred” isimli eserinde Hazret-i Ali *(radiyallahu anh)*'ın şöyle dediği kayıtlıdır :

“Çirkin laf edenle onu yayan, günah işlemekte eşittir” *(Hadis No 151)*

Dil âfetlerinin on ikincisi, ta'n ve ta'yirdir. Ta'n, yermek ; ta'yir ise kabahati yüzüne vurup utandırmak , demektir. Bunlar dinimizce yasaklanmıştır . Cenab-ı Hak buyuruyor ki:

“Birbirinizi (kabahatını yüzüne vurmak suretiyle) ayıplamayın ” *(Hucurat suresi, 11)*

Tirmizi'nin Muâz bin Cebel radiyallahu anh'dan yaptığı rivayette, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdular ki:

“Müslüman kardeşini bir günahla ayıplayan kimse o günahı işlemekten ölmez “

Dil âfetlerinin on üçüncüsü, yakınarak yüksek sesle ağlamaktır (*Yurdumuzun bazı yörelerinde ölü arkasından ağıt yakma, yani yakınarak yüksek sesle ağlama âdeti vardır ki çok yaylıştır*). Müslim'in Ebû Mâlik el- Eş'âri r.anh'dan yaptığı rivayette Peygamber Efendimiz s.av buyurdular ki:
“ Yakınarak yüksek sesle ağlayan kimse tevbe etmeden ölecek olursa, kıyamet günü üzerinde katrandan bir don ve uyuzluğa benzer yanıklıktan bir gömlek (*yâni vücudunun derisi kaştran gibi olduğu halde*) kalkar “.

Dil âfetlerinin on dördüncüsü, başkasının sözüne itiraz ve ondaki bozukluğu ortaya koymaktır. Ayet-i kerîme de buyuruldu ki:

“Andolsun ki ; Biz bu Kur'ân da insanlara her türlü misali gösterip açıkladık . Fakat tartışmaya en çok düşkün varlık insandır ”

Kehf suresi, ayet 54

Tirmizi'nin Ebû Umâme r. anh'dan yaptığı rivayette, Efendimiz aleyhisselam buyurdular ki:
“Kim tezinde haksız olduğu halde itiraz ve münakaşayı terk ederse cennetin kenarında ona bir ev yapılır. Haklı olduğu halde münakaşayı terk ederse cennetin ortasında ona bir ev yapılır. Ve kim de (münakaşa da) ahlakını güzelleştirirse, cennetin en yüksek kısmında ona bir ev yapılır “.

Dolayısıyla bir mümine yakışan, bir söz dinlediği zaman, hak olduğunu biliyorsa onu tasdik etmeli, bâtil olduğunu zannediyor ve dini hususlarla ilgili değilse susmalıdır. Dînî hususlarla ilgili ise, onun bâtil olduğunu meydana koymalıdır; çünkü böyle yapması bir nevi kötülükten menetmek sayılır.

İbn-i Ebî Dünyâ'nın Ebû Hureyre r.anh'dan yaptığı rivayette Efendimiz aleyhisselam şöyle buyurmuşlardır :

“Bir kul haklı bile olsa münakaşayı terk etmediği müddetçe imanın hakikatini tadamaz.”

Bu konu ile ilgili diğer hadis-i şerifler :

“Kardeşinle münakaşa etme! Onunla alay etme! Ona, yerine getiremeyeceğin vaatte bulunma!”
(*Buhari*)

“Münakaşayı bırakın. Zira onunla konuşulan şeyin hikmeti anlaşılmaz ve fitnesinden de emin olunmaz.”

Dil âfetlerinin on beşincisi , cidal'dır. Cidal ve mücadele, ce-de-le kökünden türeyen kelimelerdir. Kendi tezini şiddetle savunmak ve hasmını küçük düşürmek için lüzümsüz delile sapsak , demektir. Sadece hakkı meydana çıkarmak kasdı ile yapılan cidal câizdir.

(*Aşağıdaki paragraf , orijinal metinde olmayıp tarafından ilave edilmiştir*)

Hakkı meydana çıkarmak için yapılan uyarının en güzel bir üslupla yapılması gerekir. Hadis-i şerifte buyuruldu ki:

“ Dilini müslümanları kötülermekten çeken ve hata edeni gücünün yettiği em güzel bir üslupla ikaz eden mümine Allah rahmet etsin “ (*Hişam bin Urve radıyallahu anh'dan, İbn Ebud- Dünya*)

Dil âfetlerinin on altıncısı husumettir. Husumet, aşırı derecede münakaşa eden, şununla bununla çekişen, haksız yere sözünde inad eden kişiler için kullanılan bir deyimdir. İbn-i Ebî Dünyâ ve İsbahani'nin Ebû Hureyre r.anh'dan yaptığı rivayette Efendimiz aleyhisselam şöyle buyurmuşlardır :

“Kim ilimsiz (*yâni bilmeden*) bir dava uğrunda husumet (mücadele) ederse , terkedinceye kadar Allah’ın gazabındadır “

Dil âfetlerinin on yedincisi, gına (şarkı , türkü, name) dır.

Cenab-ı hak buyuruyor ki :

“İnsanlar içinde bilgisizce, Allah yolundan saptırmak, o yolu bir eğlence edinmek için (lehve’l hadis) e müşteri çıkan nice kimseler vardır. İşte onların hakkı horlayıcı bir azâbtır ”
(*Loğman,6*)

Âyeti kerimede geçen (lehve’l hadis) deyimini müfessirlerin pîri İbn-i Abbas radiyallahu anh şarkı, türkü, gazel , v.b olarak tefsir etmiştir. Kadı Beyzâvi’ye göre ise, insanı lüzumlu şeylerden alıkoyan her türlü boş laflardır. Ebû Dâvud ve Beyhaki’nin İbn-i Mesud r.a’dan yaptıkları rivayette Resûlullah s.a.v buyurdular ki:

“Gına (şarkı- türkü) , su baklayı yeşerttiği gibi nifak (ve kötülükleri) yeşertir “

Yine , başka bir hadis-i şerifte şöyle buyurulmuştur :

“Şarkıyı sevmek (hubbu’l gınâ ..) kalpte münafıklık bitirir, tıpkı suyun otu bitirdiği gibi ”
(*Ramuz 3410 ; Deylemi, Ebu Hureyre r.anhî’dan*)

Ulemaya göre, bayram ve düğünler haricinde halkı eğlendirmek için şarkı ve türkü söylemek haramdır. Benzer şekilde Kur’ân-ı Kerîm’i teganni ile okumak da kesinlikle câiz değildir. Ulema’nın hepsi – görüş farkı olmaksızın - Kur’ân, zikir ve duânın teganni ile okunup yapılmasının haram olduğunda ittifak etmişlerdir (çünkü mâna değişebilir). Teganni, sesi dalgalandırmak suretiyle Allah kelâmını veya zikri ahenkli bir şekilde adeta bir şarkı veya gazel gibi okumak demektir. Ulema, böyle yapmayı tekdir edip azarlamak , dinleyenleri ise vazgeçirmek gerektiğini söylemişlerdir. Bunun haricinde , Kur’ânı güzel bir sesle ve tecvid kaidelerine uygun olarak okumak elbetteki çok medhedilen bir şeydir. Buhari ve Müslim’in Ebû Hureyre r.a’dan yaptıkları rivayette Resûlullah s.a.v buyurdular ki:

“ Allah (teâlâ) , Kur’ân ile sesini güzelleştiren ve onu aşîkâr okuyan Peygamber’e kulak verdiği gibi hiç kimseye öyle kulak vermemiştir ”

Dil âfetlerinin on sekizincisi , sırrı ifşa etmektir. Hâkim’in İbn-i Mesud r.a’dan yaptığı rivayette Resûlullah s.a.v buyurdular ki:

“Mecliste oturan iki kişi ancak emanetle otururlar. Arkadaşının hoşlanmadığı şeyleri diğerinin ifşa etmesi helâl değildir “.

Müslim’in Ebû said el Hudrî’den yaptığı rivayette ise :

“Kıyamet günü Allahu Teâlâ katında insanların en şerlilerinden biri de koca- karı birbirine sır verir de, sonra biri diğerinin sırrını ifşa eder “ buyurulmuştur.

Yâni aile sırlarının ifşa edilmesi diğerlerine göre çok daha kötüdür.

Dil âfetlerinin on dokuzuncusu bâtil şeylere dalmaktır. Günah ve isyanlarla ilgili konuları konuşmak, içki ve zina meclislerinden parçalar getirip hikaye etmek, sahih bir gayeye dayanmıyorsa, haramdır. Hadis-i şerifte buyuruldu ki:

“Kıyamet günü insanlardan hatası en çok olan, (dünyada iken) bâtil ve lüzumsuz şeylere en çok dalanlardır” (*İbn-i Mesud r.a’dan, Taberâni*)

(*Vakîit öldürmekten başka bir işe yaramayan (!) boş ve lüzumsuz Tv programlarını seyretmenin bu kategoriye girdiği kanaatindeyim*)

Dil âfetlerinin yirmincisi, hakkı olmadığı halde dünyevi mal ve menfaat dilenmektir. İhtiyaç ve zaruret olmadığı halde dilenmek haramdır. Buhari ve Müslim'in İbn-i Ömer r.a'dan yaptıkları rivayette , Resûlullah s.av buyurdular ki:

“ Dilencilik, dilencinin yüzünde bir parça et kalmadığı halde Allahın huzuruna çıkıncaya kadar kendisinden ayrılmayacaktır “

Taberani'nin Hz Ali radiyallahu anh'dan yaptığı rivayette, Resulullah s.av buyurdular ki :
“Muhtaç olmadığı halde dilenen kimse, bununla ancak cehennemın kızgın taşlarını çoğaltmayı dilemiştir “. Ashab-ı kirâm : “Muhtaç olmadığı halde” nin ölçüsü nedir ? “ diye sorduklarında “Bir gecenin yiyeceğidir ” buyurdular.

Dilencilığın en kötüsü ise , “Allah için ver “ denilenidir. Yani Allah'ın ismini istismar etmek suretiyle istenilenidir. Sadaka almak ancak fakir ve muhtaç kimseler için câizdir.

Dil âfetlerinin yirmi birincisi, halk tabakasının Allah-u Teâlâ'nın zatının ve sıfatlarının künhünden, kaza ve kaderinden sormasıdır. Buhari ve Müslim'in Ebû Hureyre r.anh'dan yaptıkları rivayette Efendimiz aleyhisselam buyurdular ki :

“İnsanlar durmadan (Allah'ın zâtı hakkında) birbirlerine soracak, o kadar ki, şunu Allah yarattı, ya Allah'ı kim yarattı ? denilecek. Kalbine bundan bir şey hissedenden kimse, “Allah'a ve Resûlüne inandım” desin ve Allah'a sığınarak (o gibi düşüncelere son vererek) vazgeçsin “

Ebû Dâvud aynı hadiste şu fazlalığı rivayet etmiştir : “Onlar böyle dedikleri zaman , siz de deyin ki: Allah bir'dir. Allah hiç bir şeye muhtaç değildir, her şey O'na muhtaçdır . Doğmadı, doğurulmadı ve hiç bir şey O'na denk olmadı (olamaz da). Sonra sol tarafına tükürüp şeytandan Allah'a sığın ” .

Buhari ve Müslim'in Muğire bin Şu'be'den yaptıkları rivayette Peygamber Efendimiz s.av kıl ü kaaldan, çok sual sormaktan ve malı lüzumsuz yere harcamaktan menetmişlerdir.

Dil âfetlerinin yirmi ikincisi , müşkül konulardan ve galat olan yerlerden (ilk anda anlaşılması ve kavranılması güç olan müşkül meselelerden) sormaktır. Bilhassa bunları sormaktan maksat karşısındakini galata düşürmek ve (halk içinde) utandırmak varsa katiyyen haramdır.

Dil âfetlerinin yirmi üçüncüsü, tâbirde hata yapmaktır. Onun için, ağızdan çıkan söz ve deyimlere dikkat etmek lazımdır. Bazı misaller :

İbn-i Mâce'nin , İbn-i Abbas r.anh'dan yaptığı rivayette, bir adam Peygamber Efendimiz s.av' e gelip bazı hususlar hakkında konuştu ve bir ara (Allah ve siz dilediniz) dedi. Peygamberimiz ona : “Sen beni Allah'a denk mi tutuyorsun? Yalnız Allah diledi, de “ buyurdu.

Buhari ve Müslim'in Sehl bin Hanif r.anh'dan yaptıkları rivayette , Resûlullah s.av buyurdular ki: “Nefsim habisleşti (kötü hal aldı) demeyin, fakat nefsim pek iyi değildir, deyin “

Yine , Buhari ve Müslim'in Ebû Hureyre r.anh'dan yaptıkları rivayette , Resûlullah s.av şöyle buyurdular :” Sizden biriniz (benim kulum, benim kölem, benim cariyem) demesin. Zira hepiniz Allah'ın kullarısınız ve kadınlarınızın hepsi de Allah'ın cariyeleridir. Fakat siz (hizmetçim, oğlum, kızım) deyin . Köleler de efendileri için (Rabbim, Rabbiyem) demesin fakat (seyyidim, seyyidem) desin. Çünkü hepiniz Bir olan Rabbin kullarısınız .

(Bu yazı yazılırken bir ev sahibinin kiracısına "ayaakablarınızı kapının önüne koymayınız, burayı mescide benzettiniz ! " dediğini duydum. İşte bu da tâbirde hata yapmaktır, çünkü hoşlanmadığı bir hususu mescidlerle benzeştirmiştir. Oysa camiler, mescidler Allaha ibadet edilen kıtsal yerlerdir. Hoş olmayan bir şekilde anılmaları câiz değildir).

Dil âfetlerinin yirmi dördüncüsü, kavli (sözlü) nifaktır . Yani ağızdan çıkan sözün kalbe uymamasıdır. Taberâni'nin yaptığı rivayete göre , İbn-i Ömer'e denilmiş ki : "Biz ileri gelenlerimizin yanına girdiğimizde (onların tutumuna uygun) söz söylüyoruz. Dışarı çıktığımız zaman onun başkasını söylüyoruz. İbn-i Ömer r.a şöyle cevap vermiş : Resûlullah s.av devrinde biz bunu nifak sayardık "

Korktuğu bir kimsenin zarar ve şerrini defetmek için idare yollu konuşmak câizdir. Ancak müdahane (dalkavukluk) yapmak mekruhtur. Yalancıyı tasdik etmek de kavli nifaktan biridir.

Dil âfetlerinin yirmi beşincisi , iki dil kullananın sözüdür. İki hasım arasında (fitne ve düşmanlık ateşini iyice yakmak için) tarafların mizacına uygun konuşmak veya birinin sözünü diğerine nakletmek veyahut onların besledikleri düşmanlığı onaylar mahiyette konuşmak, iki dil ile konuşmak demektir. Tarafları yüzlerine karşı övmek ve onlara yardım edeceğini vaadetmek de bu kabildendir. Böyle yapmak nifak taşımakta ve nifakları arttırmaktadır. Buhari ve Müslim'in Ammar bin Yâsir r.anh'dan yaptıkları rivayette Resûlullah s.av şöyle buyurdular : "Dünyada iki yüzlü olanın, kıyamet günü ateşten iki dili olur "

Dil âfetlerinin yirmi altıncısı , kötü yolda şefaatchi olmaktır. Cenab-ı Hak buyuruyor ki. **"Kim iyi bir işe aracılık ederse onun da o işten bir nasibi olur. Kim kötü bir işe aracılık ederse onun da o işten bir payı olur. Allah her şeyin karşılığını vericidir. "** (Nisa suresi, ayet 85)

Toplum hayatı birçok halde aracılığı gerekli kılar. Kendisinden aracı olması istenilen kimse neye aracı olduğuna dikkat etmek mecburiyetindedir, çünkü neticeden onun da günah- sevap, fayda –zarar bakımlarından payı olacaktır. Ehil olmayan kişiler için mevki- makam istemek (aracılık etmek) dinimizce câiz görülmemiştir.

Kötü yolda şefaatchi (aracı) olmanın karşıtı, iyi yolda şefaatchi olmaktır. İhtiyaç sahibi bir kimse Efendimizin meclisine gelince, Resûlullah s.av mecliste bulunanlara döner ve " Şefaatchi olun, gelen kimseye yönelin " diyerek oradakileri yardım yapmaya sevkederdi.

Dil âfetlerinin yirmi yedincisi , kötülükle emretmek , iyilikten men etmektir. Bu münâfıkların sıfatıdır. Cenab-ı Hak buyuruyor ki:

"Münâfık erkekler ve münâfık kadınlar (sizden değil) birbirlerindedir. Onlar kötülüğü emreder, iyilikten alıkor ve cimrilik ederler .." (Tevbe suresi, ayet 67)

Zulüm ile menetmek, zâlimlere zulümlerine karşılık yardımda bulunmak da buna dahildir. Karşıtı ise(yani iyilikle emretmek, fenalıktan men etmek) bir zarar doğurmaksızın güç getirildiğinde farz-ı kifâyedir. Buna işaretle Cenâb-ı Hak buyuruyor ki:

" Sizden hayra çağırın, iyiliği emredip kötülüğü meneden bir topluluk bulunsun. İşte bunlar kurtuluşa erenlerdir. " (Âl-i İmran suresi, ayet 104)

(Müfessirler, bu âyetin emri uyarınca, müslümanlar içinde iyiliği emreden, kötülükten alıkoayan bir sosyal kontrol müessesesinin bulunmasının farz-ı kifâye olduğunu belirtmişlerdir. Günümüzde böyle bir müessese

kırmak için teşebbüste bulunulduğu zaman , Batılı devletler ve onların güdümündeki birçok çevreden “polis devleti kuruluyor” , özgürlükler kısıtlanıyor ” , “orta çağa geri dönülüyor” türünden feryadların geleceği aşîkârdır)

Müslim’in Ebû Said r.anh’dan yaptıkları rivayette , Efendimiz alayhisselam şöyle buyurmuşlardır :

“ Sizden biriniz bir kötülük gördüğünde onu eliyle değiştirsin (gidersin). Buna güç yetiremezse, diliyle değiştirsin. Buna da güç yetiremezse kalbiyle buğzetsin ki, bu imanın en zayıfıdır.”
Âlimlere göre bu hadis iyiliği emretme, kötülükten sakındırma gerekliliğinin her şahıs üzerine vâcip olduğunda katıyyet ifade eder. Ancak bazı âlimlere göre el ile gidermek hükümdar ve icra mevkiinde olanlara, dil ile gidermek âlimlere, kalb ile buğzetsin de halk üzerine vâciptir. İmam Azam’ın görüşü de bu şekildedir.

Taberâni’nin yaptığı rivayette, Enes bin Malik r.a diyor ki:

--Ya Resûlullah, dedim, amel etmedikçe iyilikle emretmeyelim mi ? Ve tümünden sakınmadıkça, kötülükten men etmeyelim mi ?

--Bilakis, hepsiyle amel etmeseniz bile iyilikle emredin ve hepsinden kaçınmasanız bile kötülükten men ediniz, buyurdular.

Bezâr ve Taberâni’nin İbn-i Abbas r.a’dan yaptıkları rivayette , Peygamber Efendimize şöyle soruldu :

--Ya Resulullah ! İçinde sâlihler (iyi kişiler) bulunduğu halde bir belde helak olur mu ?

--Evet, buyurdular.

--Ne sebeple ya Resulullah ?

--Aldırış etmemelerinden ve Allah’a karşı işlenen günahları hafifseyip susmalarından

Yahya bin Utarid r.a’dan yapılan rivayette, Hz. Peygamber s.av buyurdular ki:

“ Hayra yönelik bütün iyi ameller ve Allah yolunda savaşmak, iyilikle emir ve kötülükten men etmek karşısında büyük bir denize nispetle küçücük bir kabarcık gibidir “

Ebû Dâvud’un Ebû Said el - Hudri r.a’dan yaptığı rivayette , Resulullah s.av buyurdular ki:
“Cihadın en üstünü , zalim bir hükümdarın yanında hak sözü söylemektir”.

Dil âfetlerinin yirmi sekizincisi, kaba ve dokunaklı söz ve bilhassa yeri olmayan bir topluluk içinde namus perdesini yırtmaktır. Taberâni’nin Mikdad bin Şurayh’dan , o da büyük dedesinden yaptığı rivayette :

--Ya Resulullah , dedim, öyle bir şeyden haber ver ki o bana cenneti gerekli kılsın !

--Cenneti gerektiren şey, (Allah rızası için) yedirmek, her müslümana selam vermek ve bir de (kaba sözden kaçınıp) güzel söz söylemektir, buyurdular.

Dil âfetlerinin yirmi dokuzuncusu, halkın ayıbını sorup araştırmaktır. Buna tecessüs ve müslümanların kabahat ve kusurlarını etraflıca inceleme denilir.

“ **Tecessüs etmeyin** (birbirinizin kusurunu araştırmayın , merak etmeyin)” (*Hucurat suresi,12*)

Ebû Dâvud’un Muaviye r.anh’dan yaptığı rivayette , Efendimiz aleyhisselam buyurdu ki :

“İnsanların kabahat ve kusurlarını inceleyecek olursan onları ifsad eder veya fesada düşürmeye yaklaşırsın” .

Kötü kimsenin kabahati meydana çıkarılınca korkusu kalmaz ve artık açıktan açığa kötülük işlemeye başlar. Bu bakımdan onların kabahatlarını araştırmak menedilmiştir.

Dil âfetlerinin otuzuncusu, câhilin âlim yanında, talebenin hocası huzurunda önce söz söylemesi veya kendisinden daha bilgili ve daha üstün kimseler huzurunda söze başlamasıdır. Kişi kendinden yaşça veya ilim bakımından daha üstün bir kimse karşısında edepli ve saygılı davranmalıdır.

Dil âfetlerinin otuz birincisi, icabet sözleri dışında ezan ve kaamet getirilirken konuşmamaktır. Misal : “la havle vela kuvvete illâ billah “ demek icabet sözlerindedir.

Dil âfetlerinin otuz ikincisi , namazda Kur’an ve me’sûr (*okunması müstehab*) olan zikirler dışında konuşmaktır. Namaz kılan veya Kur’an okuyan bir kimseye selam verildiğinde, selâmı kalbiyle cevaplandırır, sesli olarak cevap vermez .

Dil âfetlerinin otuz üçüncüsü, hutbe okunurken konuşmaktır. Hatta o sırada konuşan bir kişiye “ sus “ demek bile câiz değildir. Buhari ve Müslim’in Ebû Hureyre r.a’ dan yaptıkları rivayette Efendimiz aleyhisselam buyurdular ki:
“Cuma günü imam hutbe okurken arkadaşına “sus “ diyecek olursan, (menedilmiş) boş bir söz konuşmuş olursun”

Dil âfetlerinin otuz dördüncüsü, fecir doğduktan sonra dünya kelâmı etmektir. Çünkü o vakitler dua ve zikir vakitlerdir. Bu müddet sabah namazına kadar devam eder.

Dil âfetlerinin otuz beşincisi , helâda ve tabii ihtiyaç giderilirken konuşmaktır.

Dil âfetlerinin otuz altıncısı , cima’ (cinsi münasebet) yaparken konuşmaktır.

Dil âfetlerinin otuz yedincisi , bir müslümana , bilhassa küfür üzere ölmesi için beddua etmektir. Bu tarz bedduanın küfür olduğunu söyleyenler olmuştur.

Dil âfetlerinin otuz sekizincisi , kâfir ve zalime iman, adalet ve salâh şartı olmaksızın bulunduğu halde kalması ve muradının yerine gelmesi için dua etmektir. Böyle bir duâ câiz değildir. Çünkü bu, isyan ve günaha rıza göstermek demektir.

Dil âfetlerinin otuz dokuzuncusu , Kur’ân okunurken konuşmaktır. Çünkü Kur’ân okunurken susmak ve dinlemek vâciptir . Allah-u teâlâ buyuruyor ki :

“Kur’ân okunduğu zaman onu dinleyin ve susun ki size merhamet edilsin ” (*A’raf suresi, ayet 204*)

Dil âfetlerinin kırkıncısı , bir mâzeret yokken camilerde dünya kelâmı etmektir. İbni Hibbân’ın İbni Mesud r.a’dan yaptığı rivayette Peygamber Efendimiz s.av buyurdular ki:

“Âhir zamanda öyle bir millet olacak ki, onların konuşması mescidlerde cereyan edecektir. Allah’ın onların bu tarz mescidlere girmelerinde ve oturmalarında bir ihtiyacı yoktur. “

Benzer şekilde, camilerde alış veriş, yitiğini duyurma ve arama gibi dünyevi meşguliyetler de mekruhtur. Müslim’in Ebû Hureyre r.a ‘dan yaptığı rivayette buyuruluyor ki:

“Mescidde birinin yitiğini arayıp sesini yükselttiğini duyan kimse, ona : Allah o yitiği sana çevirmesin, desin. Çünkü mescidler bunun için yapılmamıştır. “

Dil âfetlerinin kırk birincisi , Müslüman bir kimseye kötü lâkap takmak veya takılan kötü lâkapla onu çağırmasıdır. Allah-u Teâlâ buyuruyor ki:

“Birbirinizi kötü lâkaplarla çağırmayın” (*Hucurat suresi ,ayet 11*)

Ama iyi lâkap câizdir.

Dil âfetlerinin kırk ikincisi ,”yemin-i gamus” yâni bile bile yalan yere yemin etmektir. Bu, büyük günahlardandır. Buhari'nin Abdullah İbni Ömer r.a'dan yaptığı rivayette, Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdular :

“ Büyük günahlar, Allah'a eş-ortak koşmak, ana-babaya karşı gelmek, haksız yere adam öldürmek ve bile bile yalan yere yemin etmektir “

Dil âfetlerinin kırk üçüncüsü, Allah'dan başkasıyla yemin etmektir. Hâkim'in Ebû Hureyre r.a'dan yaptığı rivayette, Resûlullah s.av buyurdular ki:

“İslamdan başka bir millet üzerine yemin eden kimse, yemin ettiği gibidir: yahudiyim derse yahudidir, nasrâniyim (hristiyan) derse nasrânidir, İslamiyetten beriyim (*uzağım*) derse, İslamiyetten beri olur “.

Dolayısıyla bu tür bir yeminde küfre düşme tehlikesi vardır.

Dil âfetlerinin kırk dördüncüsü, doğru yere de olsa çokça yemin etmektir. Sahabe ve tabiin bundan çok kaçınmışlardır. Bir adam hakkı olmadığı halde Cübeyr bin Mut'im radiyallahu anh'dan onbin dirhem alacağı olduğunu iddia ediyor. Şahid bulamayınca Hz. Cübeyr'e yemin etmesi teklif olunuyor. Hz. Cübeyr Allah'tan c.c utanarak yemin etmiyor ve bile bile onbin dirhemi ödüyor. Kendisine niye böyle yaptığını soranlara da şu cevabı veriyor: “ Kâbenin Rabbi hakkı için yemin etmiş olsaydım doğru yere yemin ederdim, fakat benim bu verdiğimi yeminime fidye kıldım”

Dil âfetlerinin kırk beşincisi , emirlik, beylik (*devlet yöneticiliği*) ve kadılık (*hâkim*) gibi makamlarda görev istemektir. Bu da mal dilenmek gibi helal değildir. Buhari ve Müslim'in Abdurrahman bin Semure r.anh'dan yaptıkları rivayette, Resûlullah s.av bana :

--Yâ Abderrahman, emirlik ve beylik isteme ! Çünkü eğer istemeksizin sana verilecek olursa, onun üzerine yardım görürsün (Allah sana yardım eder). İstedğin için sana verilecek olursa onunla başbaşa kalırsın (Allah sana yardımcı olmaz) buyurdular.

Ebû Dâvud ve Tirmizi'nin Ebû Hureyre r.anh'dan yaptıkları rivayette Resûlullah s.av buyurdular ki:

“İnsanlar arasında kadılık görevi yüklenen veya kadı nasbedilen kimse bıçaksız doğranmıştır” .

Yâni bu tür görevlerin çok ağır mesuliyeti vardır , tam olarak hukukuna riayet etmek çok zordur.

Son derece hassas davranmak lâzımdır . Adaletle hükmeden bir yönetici veya hâkim için bile kıyamet gününde zor saatler olacaktır . Hazret-i Âişe radiyallahu anh'dan gelen bir hadis-i şerifte Efendimiz aleyhisselam şöyle buyurmuşlardır :

“Adaletle iş gören kadı üzerine kıyâmet günü öyle bir saat gelecek ki, o , iki kişi arasında bir

hurma hususunda bile hükmetmemiş olmasını temenni edecek ! “

(*Emir, yönetici demektir. Ör, bir şehrin emiri , o şehrin valisidir . Kadı ise, yargıç demektir*)

İmam Ahmed bin Hanbel'in Ebû Hureyre r.anh'dan yaptıkları rivayette Resûlullah s.av şöyle buyurdular :

“On (veya daha fazla) kişi üzerine emirlik eden kimse yoktur ki, kıyamet günü eli bağlı olarak getirilmesin ! Onun elinin bağını ancak adalet açar”

Dil âfetlerinin kırk altıncısı , vakıflar mütevellliğini istemektir. Bu da kadılık dilemek gibidir.

Dil âfetlerinin kırk yedincisi , vasiy olmayı talep etmektir. Müslim, Ebû Dâvud ve Hâkim'in Ebû Zer radiyallahu anh'dan yaptıkları rivayette Resûlullah sallallahu aleyhi vesellem buyurmuşlar ki:

“Yâ Ebâ Zer ! Ben seni zayıf görüyorum. Kendi nefsim için istediğim şeyi senin için de isterim. Sakın iki kişi de olsa onlar üzerine emir olma, bir de yetimin malına kendini veli nasbetme “

Dil âfetlerinin kırk sekizincisi , insanın kendi kendine beddua etmesidir. Âyet-i kerîme de buyuruluyor ki:

“İnsan, hayra olan duâsı gibi şerre de duâ eder. İnsan pek acelecidir ” (*İsrâ suresi, ayet 11*)

Altı sahih hadis kitabında Enes bin Mâlik radiyallahu anh'dan yapılan rivayette Resûlullah sallallahu aleyhi vesellem buyurdular ki :

“ Hiç biriniz inen (dünyevî bir) zarardan dolayı ölümü temenni etmesin. Ama inen zarardan kurtuluş yoksa ve ölümü temenni etmesi gerekiyorsa, “Allahım, hayat bana hayırlı oldukça beni yaşat, ölüm benim için hayırlı olduğu zaman beni vefat ettir !” desin “.

Buhari'nin Ebû Hureyre r.a'dan yaptığı rivayette Resûlullah s.av buyurdular ki:

“Sizden hiç biriniz ölümü temenni etmesin. Zira iyi bir insan ise, iyiliklerinin artması umulur. Kötü ise Allah'ın hoşnutluğunu istemesi umulur “.

Dil âfetlerinin kırk dokuzuncusu , Müslüman kardeşinin özrünü reddetmek ve onu kabul etmemektir. Hadis-i şerifte, müslüman kardeşinin özrünü kabul etmeyen kimsenin Kevser havuzuna erişemeyeceği beyan buyurulmuştur.

Dil âfetlerinin ellincisi , Kur'ân'ı kendi görüş ve fikrine göre tefsir etmektir. Ebû Dâvud ve Tirmizi'nin Cündeb bin Abdullah r.anh'dan yaptıkları rivayette Resûlullah s.av buyurdular ki: “Allah'ın Kitabında kendi görüş ve fikriyle tefsir ve te'vilde bulunan kimse isabet etse de hatâ etmiş olur”.

Tirmizi'nin İbn-i Abbas r.a'dan yaptığı rivayette Resûlullah s.av buyurdular ki:

“Kim Kur'ân hakkında ilimsiz söz söylerse Cehennemdeki yerine hazırlansın” .

(Kur'ân-ı Kerim tefsirini ancak yirmiye yakın ilim bilen , ehil-i sünnet ve'l cemaat aklıdindeki gerçek İslam âlimleri yapabilirler. Oysa son zamanlarda , ehil olmayan birçok kişinin tefsir işine kalkıştıkları görülmektedir. Muteber olmayan bu tefsirlerden şiddetle kaçınılmalıdır).

Dil âfetlerinin elli birincisi , kusuru olmadığı halde mümini korkutmak ve arzu etmediği bir şeye onu zorlamaktır. Mesela: Bağış, nikah, alım-satım gibi konularda onu zorlamak. Bütün bunlar dinen yasaklanmıştır.

Dil âfetlerinin elli ikincisi , bir zaruret olmadığı halde başkasının sözünü kesmektir. Bilhassa Kur'ân okunurken , dua yaparken veya bir ilim meclisinde tefsir, hadis okunurken meclis âdâbına uymayan davranışlarda bulunmak, mesela bir başkasına dönüp ona o meclisle ilgisi olmayan bazı özel meselelerinden bahsetmek bu kabildendir.

Dil âfetlerinin elli üçüncüsü , uyanın uyulanı (tâbiin metbuu) dinlememesi, onu reddetmesi, meşru bir hususta ona itaatte bulunmamasıdır. Çocuğun ana-babasını, talebenin hocasını, halkın hükümdarı, cahilin âlimi ve kadının kocasını dinlememesi gibi (*günümüzde bu husus çok yaygındır*).

Hulâsa kitabında deniliyor ki: “İki kişi arasında bir dava vâki olur, onlardan biri müftülerden yazılı fetva alır getirir, diğeri de gerçek hiç de onların yazdığı gibi değildir, bununla amel olunmaz, derse, ona ta'zir lâzım gelir”. (ta'zir = cezalandırma)

Dil âfetlerinin elli dördüncüsü, bir şeyin helal –haram, temizlik ve pisliğinden sahibinden teveru yollu (*yasağ edilmiş şeyleri diğkate alarak*) sormaktır. Şöyle ki o şeylerin haram veya pis olduğuna delâlet eden bir şey yoktur. Mesela kendisine hediye edilen şeyin sahibinden , bunu nereden elde ettin veya nasıl kazandın, diye teccessüste bulunması veya namaz kılmak için serilen seccadenin –pislik alâmeti olmadığı halde- temiz olup olmadığından sorması gibi. Bütün bunlar karşısındakine eziyet ve sui zandır veya riyâ, kendini beğenmişlik , teccessüsün ta kendisidir. Sahabe ve tabiin efendilerimiz zahire itimad ederlerdi.

Dil âfetlerinin elli beşincisi , iki kişinin üçüncü bir şahıs yanında fısıldaşması, gizli konuşmasıdır. Böyle yapmak üçüncü şahsı kuşkulandıracağı için doğru değildir.Hadis-i şerifte böyle belirtilmiştir.

Dil âfetlerinin elli altıncısı ,yabancı genç kadın ve kızla konuşmaktır. İhtiyaç hissedilmedikçe onlarla konuşmak câiz değildir. O kadar ki, onlardan bir aksırdığında hamd etmesi cevaplandırılmaz, onlara selam verilmez, selamları âşikâr alınmaz. Onlar da erkeklere aynı şekilde davranırlar. Nitekim Cenâb-ı Peygamber (aleyhisselam) :” Dilin zinası konuşmaktır” buyurmuştur. Bu konunun tamamı kulak âfetleri bahsinde gelecektir.

Dil âfetlerinin elli yedincisi , bir ihtiyaç yokken zımniye selam vermektir (*Zımnî= vergi ödeyip müslüman toprağında, İslam bayrağı altında yaşayan gayri müslim*). İhtiyaç hissedildiğinde selam vermekte bir beis yoksa da, ihtiyaçsız mekruhtur. Zımnî kendisi selam verirse , ona “ ve aleykum” (size de) şeklinde cevap verilir, fazlası söylenmez. Fıkıh kitaplarında yazdığı üzere açıktan açığa fisk-u fücür işleyene, şarkı- türkü söyleyenlere selam verilmez.

Dil âfetlerinin elli sekizincisi , büyük ve küçük tuvalet ihtiyacını gideren kimseye selam vermektir. Otuz beşinci âfette bununla ilgili açıklama yapıldı.

Dil âfetlerinin elli dokuzuncusu , günah işlemek isteyen kimseye dil ile yol göstermektir. Bu da câiz değildir ,çünkü günah işlemek isteyeneye yardım etmek demektir. Cenâb-ı Hak buyuruyor ki: **“İyilik etmek ,fenâlıktan sakınmak hususunda birbirinizle yardımlaşın, günah işlemek ve haddi aşmak üzerinde yardımlaşmayın ”** (*Maidé suresi, 2*) Zâlimlere ve onların yardımcılarına , haksız dâvâ peşinde koşan kimseye yardımcı olmak da böyledir.

Dil âfetlerinin altmışıncısı , günah olan şeylere müsaade etmek, cevaz vermektir. Kocanın karısına özellik taşıyan yerlerden başkasına gitmesine izin vermesi gibi. Fıkıh kitaplarında şöyle yazmaktadır : “Kocanın karısına yedi yere çıkması için izin vermesi câizdir : Ana babasını ziyarete, hastalandıkları zaman onları sormaya ve onlara baş sağlığı vermeye, nikahı ona haram olan akrabalarını ziyarete; göbek kesmek, ölü yıkamak, başkası üzerinde olan hakkını almak veya başkasının hakkını ödemek için izinli ve izinsiz çıkabilir. Farz olan haccı eda etmek için de böyledir. Bunlardan başka, koca yabancıları ziyaret, hastaları sormak, düğünlere gitmek için

karısına izin vermez. Bu gibi yerlere gitmesine müsaade edecek olursa ikisi de günahkâr olur. Hamama gitmesine de mani olur. Kocasının rızâsı olmadan ilim meclisine çıkması da doğru değildir. Bir âlimden sorulması icap eden bir meselesi olursa, kocasının bunu sorup öğrenmesi ve gelip haber vermesi mümkünse, kadının çıkması yine câiz olmaz .. “

İbni Hümâm diyor ki: Kadına nerede dışarı çıkmayı mübah görüyorsan ancak şu şartla mübah görüyoruz : Süslenmeyecek, dikkati çekecek şekilde kılık kıyafetini değiştirmeyecek

Cenâb-ı Allah buyuruyor ki:

“Evlerinizde oturun. Evvelki câhiliyyet (devri kadınların kırıta döküle, süslerini göstere göstere) yürüyüşü gibi yürümeyin ” (Ahzab suresi, ayet 33)

Bâzen de kocanın karısına günah olan şeye izni susmak ile olur. Bu da günahta sözlü izin gibidir. Çünkü kötülükten men’ etmek farzdır. İzin verilmesi lüzumlu olan hususta kadını men’ etmek veya reddetmek, iyilikten men’ etmeye dahildir. Mesela hasta olan ana veya babasını gidip bakmaktan kadını men’ etmek , onlara bakacak başka kimse bulunmadığı zaman , bu kabildendir. Koca bundan dolayı günahkâr olur .

İKİNCİ BAHİS

Bu bölümde de altı adet âfettten bahsedilmektedir:

Birincisi mizahtır.

Tirmizi’nin Ebû Hureyre r.anh’dan yaptığı rivayete göre ashab-ı kirâm:

--Yâ Resûlullah, siz de bizimle şaka yapıyorsunuz ? dediler

--Ben ancak hakkı söylerim, buyurdular .

Mizah, yani şaka yapmak ancak yalan olmaması ve bir müslümanı korkutmaktan uzak olması şartı ile câizdir. Mizahın fazlası da iyi değildir. Heybet ve vekarı düşürür ve bazı kişilerin kızmasına ve bazı kimselerde de kalbi öldüren gülmeye yol açar. Efendimiz aleyhisselam asla kahkaha ile gülmemiştir, hoşlandığı hususlarda sadece tebessüm ederdi.

Beyhâki’nin Ebû Hureyre r.anh’dan yaptığı rivayette, Hz Peygamber s.av buyurdu ki: “Şüphesiz yok ki kul bir kelime söyler, onu ancak meclistikiler gülsün diye söyler de o kelime sebebiyle yerle gök arasındaki mesafeden daha uzak bir düşüş düşer. Hem kişinin diliyle kayması, ayağıyla kaymasından çok beter olur” .

İkincisi medih (övmek) tir.

Yerinde yapılan övme câizdir. Medhin cevazı için beş şart vardır:

1-Medih kendi nefsi için olmayacak. Evladını, babalarını, talebe ve eserlerini ve bunlara benzer şeyleri övmek te kendini övme hükmündedir. Ancak kişi kendini övmekle , Cenab-ı Hakkın ona verdiği nimeti anlatmak veya ilim ve amelle oluşmuş halini kendisinden öğrenip alsınlar istiyorsa veya bunlara benzer şeyler gerçekleşsin diye bu yolu seçiyorsa, o zaman beis yoktur.

2-Yalan, riyâ ve gerçekleşmeyecek söze varacak ifrattan sakınılacak. Yani övgüde aşırı gidilmeyecek

3-Medhedilen kişi fâsık olmayacak . Ebû Ya’la r.anh’dan gelen bir hadis-i şerifte şöyle buyurulmuştur:

“Fâsık övülünce Rab gazab eder ve Arş titrer”

4-Medhin övülen kimsede kibir, kendini beğenmişlik ve gurur ihdas etmeyeceğini bilmek . Buhari ve Müslim'in Ebu Bekr radiyallahu anh'dan yaptıkları rivayette , bir kişi diğer bir kişiyi Resûlullah s.av Efendimiz yanında övdü. Efendimiz aleyhisselam ona :

“Yazıklar olsun sana , arkadaşının boynun kestin” buyurdu ve bu cümleyi üç defa tekrarladı.

Daha sonra şöyle buyurdu :

“Sizden biriniz her halde kardeşini övmek istiyorsa, “ Falanı şöyle zannedirim ,hakikatı Allah bilir, Allah’a karşı hiç kimseyi tezkiye edemem” şeklinde söylesin. Eğer medhedeceği kimsede o vasfı görüyorsa “ şöyle zannediyorum” desin. “

Müslim'in Mikdad bin Esved r.anh'dan yaptığı rivayette, Peygamber Efendimiz sa.v şöyle buyurdular :” Övücüleri gördüğünüz zaman yüzlerine toprak atın !” .

5-Övgü haram bir maksad veya fesada yol açacak bir gaye için olmayacak. Yabancılar arasında şehveti harekete geçirmek, onları zinaya teşvik etmek veya meclise hoş bir hava getirmek için belli bir genç kadının güzelliğini övmek gibi. Bir menfaat elde etmek için yöneticileri övmek de böyledir.

Bu şartlar uymak kaydı ile belli bir şahıs övülebilir. Nitekim Peygamber Efendimiz s.av sahabeden bazılarını övmüştür. Misal , Beyhâki'nin Hz. Ömer r. anh'dan yaptığı rivayette Peygamber Efendimiz Hz Ebû Bekr için şöyle buyurmuştur :

“Ebû Bekr'in imanı âlemlerin imanı ile tartılmış olsa, onlardan ağır gelirdi”

Üçüncüsü şiidir. Yalan, riyâ ve hicvedilmesi câiz olmayan şeyleri hicvetmekten, hayâsızlığı anmak, teganni ve övgüden uzak olursa câizdir. Bunun gibi, bütün vakitlerini şiiire verip vâcipleri ve sünnetleri terketmemek gerekir. Fakat şiiirle meşgul olan kişi kendisini bu gibi âfetlerden pek az kurtarabilir. Nitekim Cenab-ı Hak buna işaretle buyuruyor ki :

“Şâirlere gelince, onlara da sapıklar uyarlar” (Şuara, ayet 224)

Tirmizi'nin Ebû Hureyre r.anh'dan yaptığı rivayette, Efendimiz aleyhisselam buyurdular ki: “Birinizin kendisine galip gelecek şekilde içinin irinle dolması, şiiir ile dolmasından ona daha hayırlıdır “

Dördüncüsü seci' ve fesahattir. Seci', nesirde yapılan kafiye; fesahat, bir dilin doğru olarak kolay ve düzgün söylenişi demektir. Hitabet ve vaazlarda bunlara cevaz verilmiştir. Ama bunlar dışındaki konuşmalarda , seci' ve fesahat yapmaya çalışmak doğru değildir, çünkü övülme arzusundan doğar, bir nevi riyâdır. Nitekim Amr bin Âs r.anh'dan yapılan rivayete göre Resûlullah s.av buyurmuşlar ki:

“Şüphe yok ki Allah Teâlâ , dilini evirip çevirmek suretiyle fesahat yapmak erkeklere gazab eder”

Beşincisi mâlaya'ni konuşmak, yani lüzumsuz - boş- kimseye faydası olmayan konuşmalar yapmaktır. Mesela yediği içtiği yemekleri, giydiği elbiseleri uzun uzadıya anlatmak bu kabildendir. Ancak, mahzun bir kimsenin üzüntüsünü gidermek, birisini teselli etmek, çocukları oyalamak , bir işin ağırlık ve sıkıntısını gidermek için veya benzeri maksatlarla yapılan konuşmalar mahzurlu değildir. Böyle yerlerde mizah yapmak bile müstehaptır. Kısacası iyi niyetle yapılan konuşmalar mâlaya'ni olmaktan çıkar. Lüzumsuz olan ve belirtilen gayelerden uzak bulunan konuşmalar mâlaya'ni sayılır.

Tirmizi'nin ibn-i Ömer r.anh'dan yaptığı rivayette Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdular ki:

“Kişinin müslümanlığının güzelliğindedir, mâlaya'ni yi terketmesi”

Ayet-i kerimede müminlerden bahsedilirken buyuruldu ki:

“ **Onlar , boş söz işittikleri zaman ondan yüz çevirirler** ” *Kasas suresi, ayet 55*

Altıncısı, lüzumundan fazla konuşmaktır. Ancak, müşkül meseleler hakkında geniş izahlarda bulunmak, bilhassa anlayışı kıt olanlara karşı tafsilatlı konuşmak, vaaz-nasihât- talim ve tedriste (yani eğitimde) bazı meseleleri tekrarlamak bu kısma dahil değildir. Çünkü ihtiyaç vardır. İhtiyaç olmayan yerlerde veciz ve derli yoplu konuşmak müstehaptır.

ÜÇÜNCÜ BAHİS

Bu bölümde muamelât , yani alım-satım , rehin, hibe, nikah-talak ve benzeri hususlarda şer-i şerife uymamak neticesinde başa gelebilecek âfetlerden bahs edilmektedir. Çünkü şeriat bu gibi hususlarda bazı erkân ve şartlar vazetmiştir ki, onlara uymak lâzımdır. Şayet bunlar bilinmezse ve tatbik edilmezse yapılan iş ya bâtil, ya fasid veya mekruh olur ve bu yüzden sahibi günaha düşer. Mesela mal-alım satımı (ticaret) yapmak helaldir. Fakat içki, domuz gibi haram olan şeylerin ticaretini yapmak helal değildir, haramdır.

DÖRDÜNCÜ BAHİS

İmam Birgivi bu bölümde “ Başkasına geçen ibadet âfetleri”nden bahsetmektedir. Talim, tedris, imamet, müezzinlik , vaaz ve benzeri şeyler gibi. *(Günümüzde sıkça görüyoruz, ilahiyatçı bile olmayan bazı kişiler Tvlerde dini konularda konuşmakta hatta fetva vermekte hiç beis görmemektedirler. Böylece bu kişiler kendi yanlışlarına başkalarını da ortak etmektedirler)*

BEŞİNCİ BAHİS

Kendi nefesine kalan bağlı kalan ibadet âfetleri . Kur'ân okumak, zikretmek, dua yapmak gibi kişinin kendisiyle ilgili olan ibadetler hakkındadır. Bunlar için de fıkhıta tarif edildiği gibi bir takım şartlar ve adâb vardır, onlara riayet etmeyen günahkar olur ve dil âfetlerinden sayılır. Mesela Kur'ân okuyan kişinin i'rapta hata yapması, kelimeleri yanlış okuması, teganni yapması, veya ücretle ve dünyevi menfaatler karşılığı okuması gibi . Günah işlenen bir mecliste tesbihat ve zikir yapmak, malını satarken Allah adını anarak yeminler etmek bu kabildendir .

ALTINCI BAHİS

Susmak yönünden dil âfetleri hakkındadır.